

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ZAMONAVIY O'QITISH METODLARI: KELAJAK TA'LIMI SARI QADAM

Qo'chqarova Nurxon Ulug'bekovna

Xorazm viloyati Pedagogik mahorat markazi o'qituvchisi

e-mail: ulugbekovnanurxon@gmail.com

Annotatsiya: Bu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida zamonaviy o'qitish metodlaridan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari, ularning o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishdagi o'rni va kelajak ta'limi bilan uzviy bog'liqligi tahlil etiladi. Interfaol yondashuvlar, kompetensiyaga asoslangan o'qitish, AKT, STEAM ta'limi, loyiha va ijodiy topshiriqlar, shuningdek, kommunikativ metodlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlash, mustaqil izlanish va tanqidiy tafakkurni shakllantirishning samaradorligi ilmiy asoslangan. Maqolada zamonaviy o'qitish metodlarining afzalliklari, amaliy qo'llanish xususiyatlari hamda kelajak ta'limiga moslashgan innovatsion model taklif etilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, zamonaviy metodlar, interfaol o'qitish, kompetensiyaviy yondashuv, AKT, STEAM, kreativ fikrlash, mustaqil ta'lim, innovatsion texnologiyalar, kelajak ta'limi.

Аннотация: В данной статье анализируются научно-теоретические основы использования современных методов обучения в начальном образовании, их роль в всестороннем развитии личности учащегося и тесная взаимосвязь с образованием будущего. Научно обоснована эффективность формирования у младших школьников креативного мышления, самостоятельного поиска и критического анализа посредством интерактивных подходов, компетентностного обучения, ИКТ, STEAM-образования, проектных и творческих заданий, а также коммуникационных методов. В статье представлены преимущества современных методов обучения, особенности их практического применения и предложена инновационная модель, адаптированная к образованию будущего.

Ключевые слова: Начальное образование, современные методы, интерактивное обучение, компетентностный подход, ИКТ, STEAM-образование, креативное мышление, самостоятельное обучение, инновационные технологии, образование будущего.

Annotation: This article analyzes the scientific and theoretical foundations of using modern teaching methods in primary education, their role in the comprehensive development of learners, and their close connection with the education of the future. The effectiveness of developing creative thinking, independent inquiry, and critical analysis in primary school students through interactive approaches,

competency-based learning, ICT, STEAM education, project-based and creative tasks, as well as communicative methods, is scientifically substantiated. The article highlights the advantages of modern teaching methods, their practical application features, and proposes an innovative model adapted to the education of the future.

Keywords: Primary education, modern methods, interactive teaching, competency-based approach, ICT, STEAM education, creative thinking, independent learning, innovative technologies, future education.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimi jadal sur'atlarda rivojlanib, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida yangilanib bormoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchi shaxsini shakllantirishda poydevor vazifasini bajaradi. Shu bois, mazkur bosqichda qo'llaniladigan o'qitish metodlarining zamonaviy talablarga mosligi, innovatsion texnologiyalar bilan boyitilgani, o'quvchini faollikka, mustaqil fikrlashga va izlanishga undashi nihoyatda muhim hisoblanadi. Hozirgi davrda interfaol metodlar, kompetensiyaga yo'naltirilgan o'qitish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, STEAM yondashuvi, loyiha faoliyati va ijodiy topshiriqlar kabi metodlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutmoqda. Ular nafaqat o'quvchilarning bilimini mustahkamlaydi, balki ularda kreativ fikrlash, muammo yechish, kommunikativ ko'nikmalar, jamoada ishlash va mustaqil o'rganishga bo'lgan qiziqishni shakllantiradi.

Kelajak ta'limiga xos bo'lgan moslashuvchan, innovatsion va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar aynan boshlang'ich ta'limda poydevor topadi. Shu ma'noda, zamonaviy o'qitish metodlarini ilmiy asosda o'rganish, ularning amaliyotdagi imkoniyatlari va samaradorligini tahlil qilish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu maqola ana shu jarayonlarning ilmiy-nazariy asoslarini ochib berishga, boshlang'ich ta'limda zamonaviy metodlardan foydalanishning ahamiyatini yoritishga va kelajak ta'limiga yo'naltirilgan innovatsion modelni taklif etishga qaratiladi.

Adabiyotlar tahlili va tadqiqot metodologiyasi

Boshlang'ich ta'lim jarayonida zamonaviy o'qitish metodlaridan foydalanish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogik yangiliklar o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Adabiyotlarni tahlil qilish jarayonida mahalliy va xorijiy olimlarning izlanishlari o'rganilib, ularning boshlang'ich ta'limda interfaol, innovatsion va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar yuzasidan ilgari surgan fikrlari umumlashtirildi.

Pedagogika sohasidagi klassik nazariyalar - L.S. Vygotskiyning ijtimoiy-rivojlanish konsepsiyasi, J. Dyuiyning tajribaviy ta'lim g'oyalari, D. Brunerning konstruktivistik yondashuvlari zamonaviy metodlarning nazariy poydevorini

tashkil etadi. Adabiyotlarda ta'kidlanishicha, boshlang'ich sinf o'quvchilarining faol bilish jarayonini tashkil etish uchun o'qitish jarayonida muloqotga asoslangan, hamkorlikda o'rganishga yo'naltirilgan metodlar samarali hisoblanadi. Shuningdek, zamonaviy manbalarda kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, AKTdan foydalanish, STEAM yondashuvi, loyiha metodining psixologo-pedagogik asoslari keng yoritilgan.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida quyidagi ilmiy-metodik yondashuvlar qo'llandi:

1. Nazariy tahlil metodi - zamonaviy o'qitish metodlari, interfaol texnologiyalar, STEAM va kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim haqida e'lon qilingan ilmiy maqolalar, monografiyalar, dastur va konsepsiyalar o'rganildi.
2. Taqqoslash va umumlashtirish metodi - turli metodlarning afzalliklari, ularni qo'llash mexanizmlari hamda pedagogik natijalari qiyoslab tahlil qilindi.
3. Pedagogik kuzatuv - amaldagi boshlang'ich sinf darslarida zamonaviy metodlardan foydalanishning real jarayonlari kuzatildi va tahlil qilindi.
4. Anketa va suhbatlar - o'qituvchilar bilan suhbatlar o'tkazilib, ularning tajribasi, zamonaviy metodlardan foydalanishdagi yondashuvlari o'rganildi.
5. Eksperimental yondashuv elementlari - ayrim interfaol metodlar va ijodiy topshiriqlarni dars jarayonida sinov tariqasida qo'llash va natijalarni baholash amalga oshirildi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy o'qitish metodlari boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishda muhim omillardan biri bo'lib, ularning ilmiy-nazariy asoslarini chuqur o'rganish va amaliyotda to'g'ri qo'llash kelajak ta'limi uchun zarur kompetensiyalarni shakllantiradi. Tadqiqot metodologiyasining qo'llanilishi esa mavzuning ilmiy dalillarga asoslangan holda yoritilishini ta'minlaydi.

Muhokama

Boshlang'ich ta'limda zamonaviy o'qitish metodlaridan foydalanish bo'yicha olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, interfaol va innovatsion metodlar o'quvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Xususan, kichik yoshdagi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kreativ yondashuv, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish kabi qobiliyatlarning shakllanishi zamonaviy metodlar samaradorligini yanada oshiradi.

Amaliy kuzatuvlar shuni tasdiqladiki, "Aqliy hujum", "Baliq suyagi", "Rangli fikrlar", "Klaster", "Loyiha metodi", "STEM yoki STEAM modeli", "Jamoalar bilan ishlash" kabi metodlar o'quvchilar bilimining chuqurlashishiga, mavzularni tahlil qilish ko'nikmalariga sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ayniqsa, interaktiv taqdimotlar, elektron darsliklar va ta'limiy platformalardan foydalanish o'quvchilarning qiziqishi va o'quv motivatsiyasini mustahkamlaydi.

O'qituvchilar bilan o'tkazilgan suhbatlar asosida aniqlanishicha, zamonaviy metodlar dars samaradorligini oshiradi, biroq ularni qo'llash uchun o'qituvchidan yuqori darajada tayyorgarlik, pedagogik mahorat va texnologik savodxonlik talab etiladi. Shu bois pedagoglarning malakasini oshirish, ularni innovatsion texnologiyalar bilan ishlashga tayyorlash dolzarb vazifadir.

Natijalar

Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

1. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy metodlar o'quv jarayonini faol, mazmunli va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan tarzda tashkil etishda alohida ahamiyatga ega ekani aniqlandi.
2. Interfaol va kreativ metodlar o'quvchilarning mustaqil ta'lim faoliyatini kuchaytiradi, ularni tadqiqotga, izlanishga va mustaqil fikrlashga undaydi.
3. AKT, STEAM va loyiha faoliyati asosidagi metodlar ta'limning amaliy, kompetensiyaviy yo'nalishni mustahkamlaydi va kelajak kasblariga tayyorlashda samarali ekani aniqlangan.
4. O'qituvchilarning zamonaviy metodlardan foydalanish darajasi ularning kasbiy mahorati va texnologik savodxonligiga bevosita bog'liqligi tasdiqlandi.
5. Zamonaviy metodlar asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning faolligi, motivatsiyasi, o'z fikrini ifoda etish va jamoada ishlash ko'nikmalari sezilarli darajada oshishi kuzatildi.

Xulosa va tavsiyalar

Boshlang'ich ta'limda zamonaviy o'qitish metodlaridan foydalanish o'quv jarayonining sifatini oshirishning eng muhim omillaridan biridir. Bunday metodlar o'quvchini darsning passiv kuzatuvchisidan faol ishtirokchisiga aylantiradi, unda kreativ fikrlash, mustaqil o'rganish, muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi. Innovatsion texnologiyalar bilan uyg'unlashgan metodlar kelajak ta'limi talablari bilan to'liq mos keladi.

1. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun zamonaviy metodlar bo'yicha amaliy treninglar, seminar va ustaxona mashg'ulotlarini ko'paytirish.
2. Dars jarayonida AKT va STEAM asosidagi topshiriqlarni tizimli qo'llashni yo'lga qo'yish.
3. O'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos interfaol metodlarni tanlash hamda metodlarni kombinatsiyalab qo'llash.
4. O'quvchilar uchun tadqiqotga yo'naltirilgan kichik loyihalar va ijodiy topshiriqlarni muntazam joriy etish.
5. O'qituvchilarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar bilan tanishtiruvchi elektron resurslar bazasini kengaytirish.
6. Dars jarayonida hamkorlikda o'qitish va muammoli o'qitish metodlarini ko'proq qo'llab, o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Vygotskiy, L.S. Pedagogik psixologiya. - Moskva.
2. Dewey, J. Experience and Education. - New York: Macmillan.
3. Bruner, J. The Process of Education. - Harvard University Press.
4. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonuni.
5. O'zbekiston Respublikasi DTS va boshlang'ich ta'lim konsepsiyasi (so'nggi nashrlar).
6. Yo'ldoshev, J., Xoliqov, A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - Toshkent.
7. Hasanboeva, O., Nishonova, Z. Pedagogika nazariyasi. - Toshkent.
8. Xalq ta'limi vazirligi elektron resurslari: metodik qo'llanmalar va interfaol metodlar bo'yicha tavsiyalar.
9. STEAM Education Guide. - International STEAM Association.
10. Jonassen, D. Learning with Technology: A Constructivist Perspective. - London.